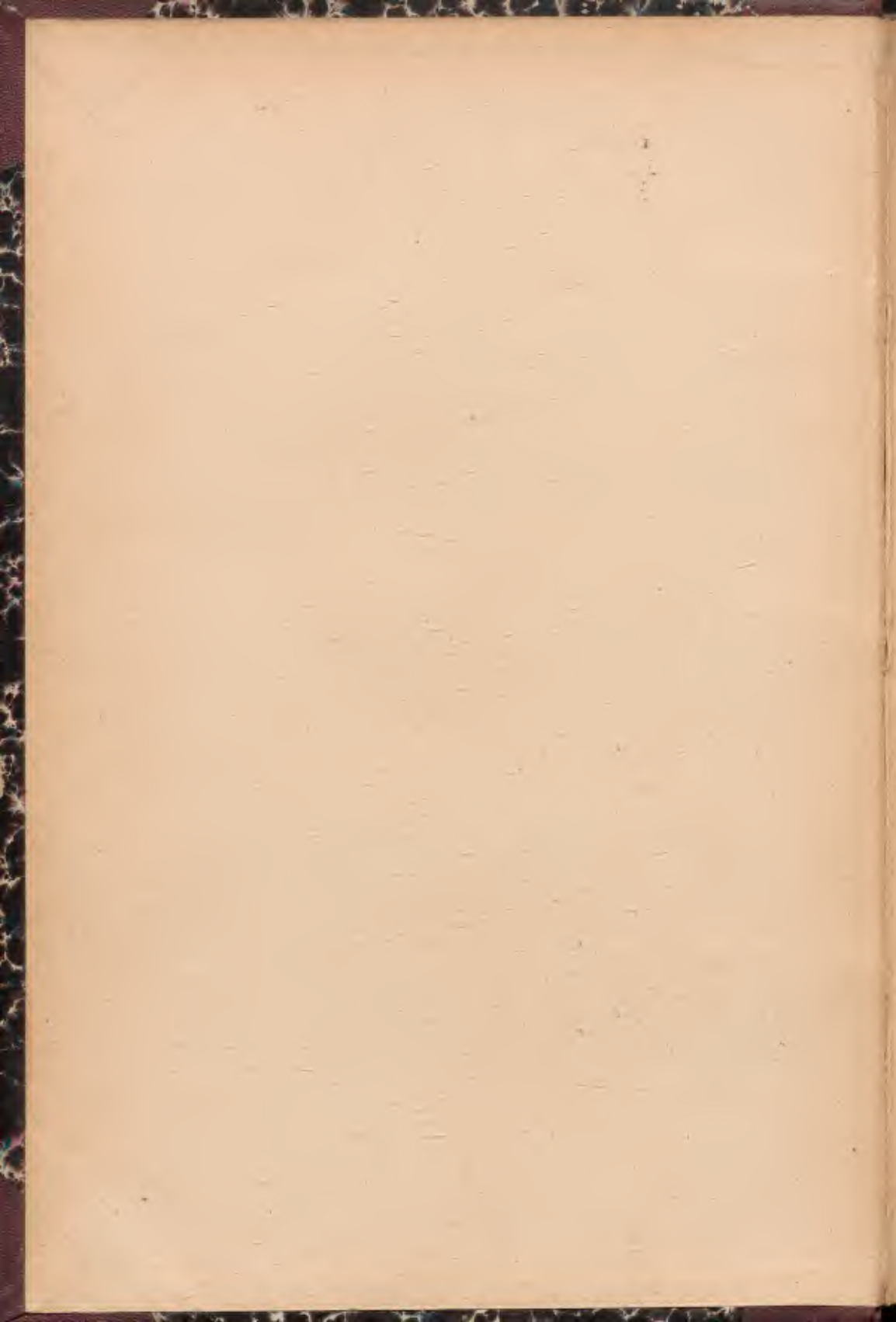
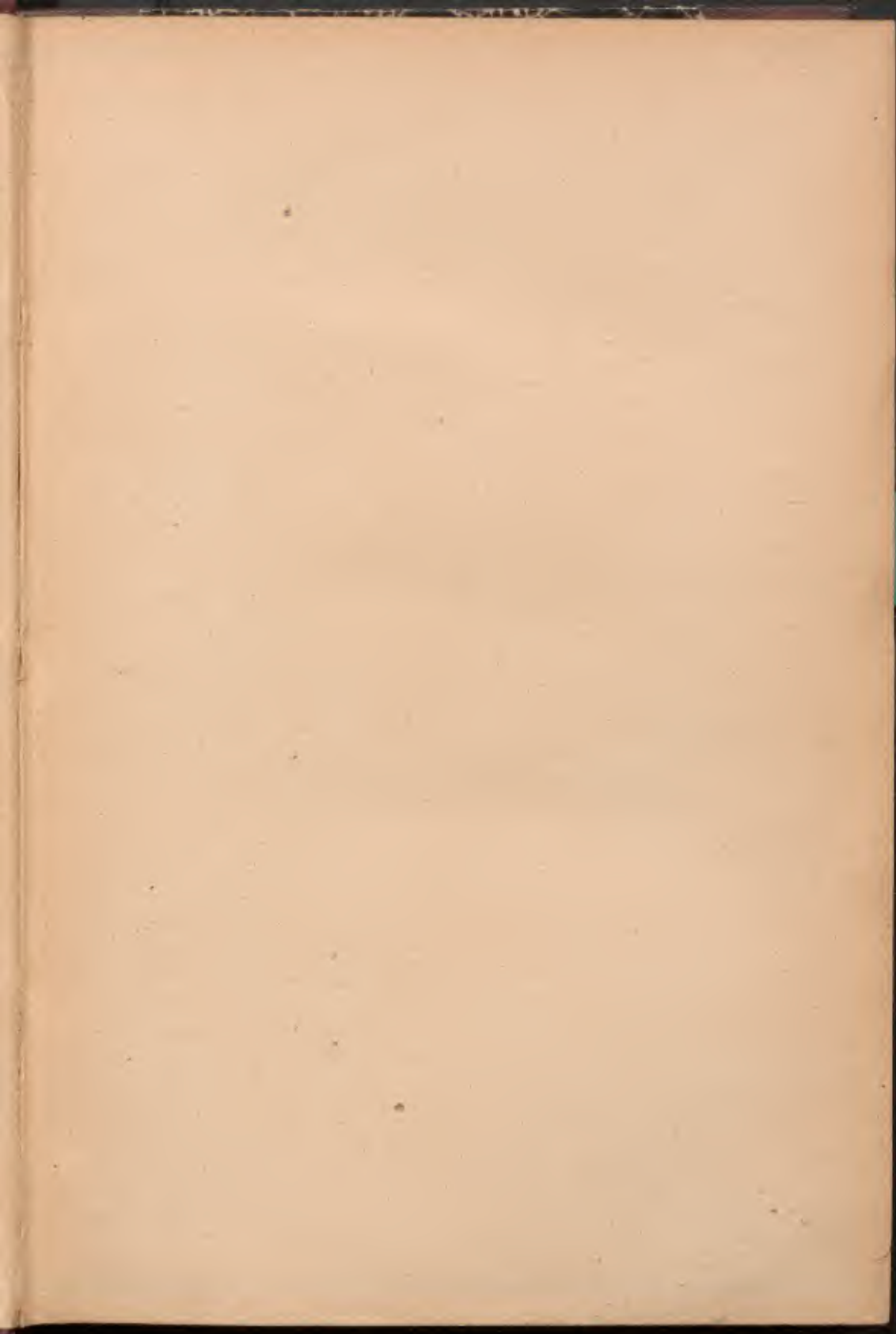
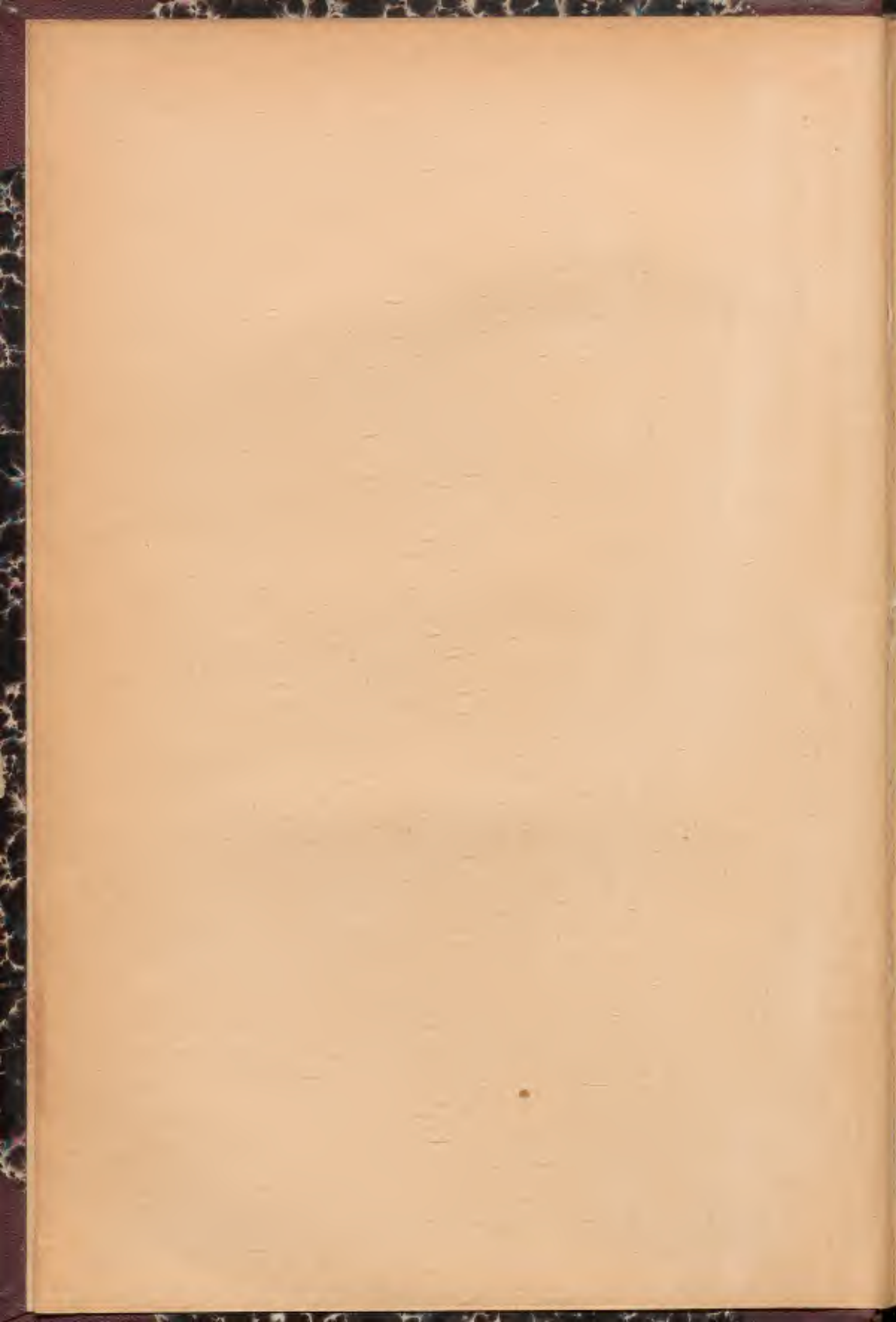

961

L. I. 6

ՊԱՏԿԵՐ

ՀԱՆԴԵՍ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 1

15 Ապրիլ 1898

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱՐԱՆ.

ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ

Պատկեր Այն ճառատէսի թիւ 20

1898

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

—==—

- 1 Խօսք առ. «Պատկեր» .
- 2 Ընտանեկան Աստեղաբաշխութիւն.
- 3 «Անուն կուսին՝ Մարիամ» .
- 4 Յայտնութիւն Աստուածային : .

Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Հ Ա Ն Դ Է Ս Կ Ի Ս Ա Մ Ս Ե Ա Ց

Իններորդ Տարի

թիւ 4

15 Ապրիլ 1898

ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՇՐՋԱՆԻՆ ՇԵՄԷՆ

ԽՕՍՔ ԱՌ «ՊԱՏԿԵՐ»

Ահա ծիծառնք երամովին
Ինձ աւետեն եկն Ապրիլի .
Թմրած բնձիւղէ կը վրդովին ,
Բացուին առոյգ յայտերով լի :

Եւ գեփիւններ բոցին բերել
Արդուգարդին նոր բրնձերան .
Արփւոյն շողով կենսապարգել
Գործել հրմայքն բազմաբուրան :

Անհուն հանդէս , սուրբ եւ հեշտին ,
Կենդանութեան Բաղցրահամ բոյր ,
Ուր մարդ եւ յոյս իրար ժայտին
Ժրպիտով մը սիրահամբոյր :

Բայց սխրանամ ես մանաւանդ
Երբ ողջունեմ զհեզ «Պատկեր»

Ո՛վ սրբութեանց անոյր աւանդ
Ո՛վ սուրմանդակ պատգամաբեր :

Երբ սրտայոյզ բերկրանօք ես
Ցեսնեմ շրջանդ այս իննեբեակ ,
Յորում կենացդ ոյժ նորոգես ,
Ջայն սփռելու յաջ եւ յահեակ :

Ողջոյն ուրեմն, բի՛ւր ողջոյն բեզ.
Ցորչափ շրջան բնէ Ապրիլ ,
Համայն խանդովն իմ բոցակէզ
Այնչափ ալ բեզ մաղբեմ ապրիլ :

Մենութեանս մէջ խաղաղ, անժխոր,
Ո՛հ, պէտպէս երգդ ի՛նչ անուշակ
Թրրրրուալով հոգւոյս ի խոր
Երկնի՝ երկրի տայ ինձ հաշակ :

Անմահութեան իսկ աղբիւրէ՛ն
Քաղես արդեօք կեանքդ եւ սրնունդ,
Ջոր բաշխելուդ ազնուօրէն
Մաս մ՛ալ կորգեմ ես սրտաբունդ :

Այո՛, հոգիս ծաղիկ անգոր ,
Ի խորշ ուրեք մի արօտի.
Ուռնաճալու նա օր բան զօր
Լուսայդ՝ ցօղիդ ո՛հ կարօտի :

Հշմարտութեան Արեգական
Դո՛ւ նառագայք ականակիտ ,
Օ՛ն , հարճատէ ցոլքդ յաղթական
Վայրերու մէջ ստուերախիտ :

Իմդ Զուարթուն, քրո՛ի՛ր գուարք
Թէ՛ գիտունին, թէ՛ անգէտին ,
Եւ առջեւնին սփռելով վարդ
Ցոյց տուր նաեւ իրաց ետին :

Մինչ օրհնեմ՝ ևս այն ամսին հեր,
Կորովամիտ վեհին Անուհ.
Որ բռնչու քեզ զոյգ բեւեր
Տուաւ «Կրօնք եւ Գիտութիւն»:

*

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԱՍՏԵՂԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

(Շարունակութիւն տես ը. Տարի քիւ 24)

101. Վայրկեան մը եկուր Սիրելիս թողունք այս Երկրա-
զունտս եւ Բեւեռային աստղին մէջ մտնենք, եւ հոնկէց դի-
տենք մեր արեգակնային զրութիւնն. պիտի տեսնենք որ ամեն
մոլորակ նոյն ուղղութեամբ կը շարժի իր ծիրին վրայ. մեր
պատկերին մէջի նետերուն ընթացքով. այսինքն՝ Ժամացոյցի
պաշտերուն հակառակ դիրքովն: Այլ ամեն մոլորակ նոյն երա-
զութեամբ չշարժիր. Արեւուն մօտ եղողներն աւելի շուտ եւ
արագ չրջան կ'ընեն քան հեռաւորներն. նոյնպէս մերձաւորնե-
րուն զծած ծիրն շատ պզտիկ եւ համառօտ է քան հեռաւոր-
ներուն: Որով որչափ որ Արեւէն հեռանան՝ չրջաններն ալ նոյն-
չափ կ'երկարին. ինչպէս պիտի տեսնենք հոս.

Մոլորակք. — Փայլածու. 88 օրուն մէջ կը շրջի
արեւուն վրայ.

Արեւեակ.	225	»	»	»
Երկիր.	365	»	»	»
Հրատ.	687	»	»	»
Հւսնթագ.	4333	»	»	(12 տարի)
Երեւակ.	10759	»	»	(29.5 »)
Ուրանոս.	30681	»	»	(84 »)
Պիտիդոն.	60117	»	»	(165 »)

Ուտի ինչպէս կը տեսնես՝ մինչդեռ Պիտիդոն անգամ մը
միայն իր չրջանն կը կատարէ Արեւուն վրայ՝ Երկիրս 165 ան-
գամ եւ Փայլածուն 683 անգամ կատարածն կ'ըլլան. թէպէտեւ
Պիտիդոնի չրջանն Երկրիս կատարածէն 30 անգամ միայն մեծ
է, եւ Փայլածուն ընթացքէն 78 անգամ միայն աւելի երկայն,

102. Թէպէտեւ բոլոր մոլորակներ զրեթէ միօրինակ չարժ-
մամբ եւ նոյն ուղղութեամբ կ'ընթանան Արեւուն շուրջն՝ սա-
կայն մինք մեր Երկրագնդին զրից պատճառաւ՝ եւ վասն զի
մենք ալ կը շարժինք՝ այլապէս կը տեսնենք զայն . երբեմն այն-
պէս կը թուի՝ թէ այդ աշխարհներ մերթ աւելի երազ շարժումն
ունենան , մերթ աւելի դանդաղ . մոռաւանդ թէ մերթ կարծես
ի սպառ կը զազրին շարժելէ , յանկարծ ետ ետ կ'երթան , նորէն
կը սկսին ուղիղ ընթացքն արեւմուտքէն յարեւելք , ինչպէս
Արեւն եւ Լուսին , եւ յանկարծ նորէն կը զազրին Սակայն առ
աչա երեւոյթ է այդ , որով հիները խաբուեցան . այդ մոլորակներ
զրեթէ միօրինակ երազութեամբ Արեւուն վրայ պտոյտ կ'ընեն .
եթէ մանեք Արեւուն մէջ՝ վասն զի մոլորակայ կեդրոնն է՝
պիտի համոզուինք ասոնց կատարած զրեթէ կանոնաւոր շարժ-
մամբ չըջանալաձեւի մօտ ծիրերուն անփոփոխ ընթացքին :

103. Արեգակնային զրութեան կը վերադրեն նաեւ Գի-
սաւորքն եւ Աստալ կոչուածներն . այլ ասոնց վրայ տաանձինն
պիտի խօսիմ :

104. Բ. Ներքին մոլորակներուն Արեւուն վրայ կատարած
շրջանն ինքզին կը տեսնուի Երկրիս . — Յաջորդ պատկերին
մէջ մեծ չըջանալն ենթադրենք թէ Երկրիս ծիրն ըլլայ , (Ձեւ 16) .
Երկրագունտն զմեզմ է եւ կէտին վրայ , իսկ միջին չըջանալն
ենթադրենք Փայլածուի ծիրն եւ գունդն չորս զիրքի վրայ .
կրկին չըջանալներու մէջ տեղ կեդրոնացած է Արեւն . Երկրէս
դէպի Փայլածու նայող մարդն կարող պիտի չըլլայ Բ եւ Գ
զիրքին մէջ տեսնել զայն . առաջինն՝ վասն զի խաւար կիսա-
գունտն Երկրիս դարձուցած է , երկրորդն՝ վասն զի Արեւուն
լուսոյն մէջ ողողուած է լուսաւոր կիսագունտն . ուստի միայն
Դ եւ Զ զիրքին մէջ տեսանելի է , մերթ Արեւուն աջ կողմը
եւ մերթ ձախ . Այս զիրքին մէջ իր կէս խաւար եւ կէս լու-
սաւոր կիսագունտն կը տեսնենք , ճիշդ Լուսինն առաջին եւ
վերջին քառորդներուն պէս . միայն թէ երբ Երկրիս աւելի մօտ
ըլլայ՝ աւելի մեծ պիտի երեւի , երբ աւելի հեռու՝ աւելի
պզտիկ :

105. Պատկերին մէջ ստիպեալ ենք նոյն մակարդակի վրայ
գծել ամեն ձեւ . եթէ այսպէս Փայլածուի ծիրն Երկրիս ծիրն
հետ նոյն հակումն ունենար՝ Բ կէտին վրայ հասած առեն Ա-
րեւուն առջեւէն անցած պահուն սեւ նիշ մը պիտի երեւէր :

Սակայն թէ Փայլածունն եւ թէ միւս մոլորակներու ծիրքն խաւարման ծիրին հետ նոյն մակարդակի վրայ չեն, Փայլածուի ծիրն մասամբ մեր ծրէն վեր է եւ մասամբ վար . երկու կէտի վրայ կը շօշափեն զիրար, որոնք Հանգոյց կը կոչուին : Ուստի երբ Փայլածուն Երկրիս եւ Արեւուն մէջ գտնուի՝ եւ հանգոյց-

Ձեւ 16

- Բ. Ստորին հաւասարութիւն կամ համադրութիւն
Գ. Վերին
Դ. Աջակողմեան խոտորումն
Զ. Ձախակողմեան

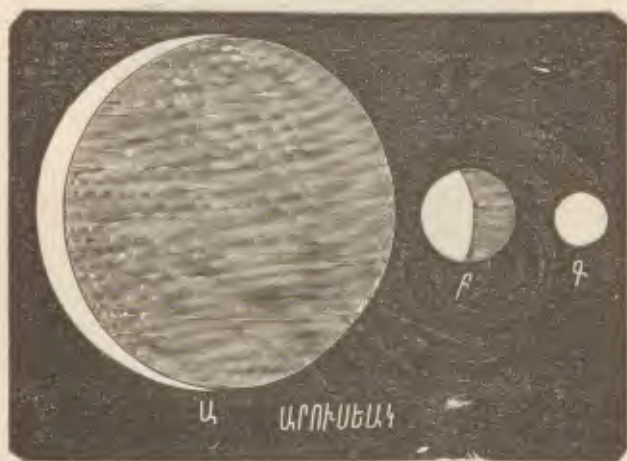
ներէն մէկուն մօտ ըլլայ՝ Արեւուն վրայէն կ'անցնի սեւ բիծի մը պէս, կլոր : Հաշուադէպ չէ այս, եւ կը կոչուի Անցք : Շատ անգամ՝ երբ Փայլածուն Երկրիս եւ Արեւուն մէջ գտնուի՝ իր բարձր կամ ստորին ծիրին վրայ հասած կ'ըլլայ, որով Արեւուն քովէն կ'անցնի եւ անտես կը մնայ :

106. Այսպէս կրնանք բոլոր նաեւ Արուսեկին համար . միայն թէ իր ծիրն Փայլածունէն աւելի մեծ ըլլալով իր խոտորումներն կամ հեռաւորութիւնք Արեւէն աւելի մեծ են : Այս ալ Լուսնի նման երեւոյթներ ունի. եւ վասն զի Երկրէս ունեցած հեռաւորութիւնն իւր մինչեւ 6 փոփոխութիւն կը կրէ, եւ իր սկաւառակին մակերեւոյթն ալ ՅՅէ մինչեւ 1 , ուստի Արուսեակն Արեւուն եւ Երկրիս նկատմամբ առած զիրքին

համեմատ՝ աւելի կամ նուազ պայծառութեամբ կ'երևի մեզի :

Յաջորդ պատկերին մէջ Արուսեակի համեմատական չափերն կ'երևին . (Ձեւ 17). 1⁰. Երբ առջի 16 Ձեւին Բ կէտին վրայ է կամ մօտն, որ ստորին հաւասարութիւն (Արեւու հետ) կը կոչի. 2⁰. Երբ Դ կէտին վրայ է՝ Արեւուն աջ կողմն՝ ամենէն հեռուոր դիրքն կամ խոտորումն. 3⁰. Երբ Գ կէտին վրայ է, վերին հաւասարութիւն, Երկրէս ամենէն հեռու դիրքն :

Արուսեակ աստղն՝ երբեմն այնպիսի նոպաստաւոր դիրքեր կ'առնէ մինչեւ իր պայծառութեան փայլէն երկրիս վրայ շուք կը ձգին մարմինք . կ'ենթադրուի ոչ Արեւու եւ ոչ Լուսնի նման, այլ դաշկահար :

Ձեւ 17

107. Երբ Արուսեակն Արեւուն ձախ կողմն դանուի մեզ համար եւ անկէց յետոյ մտնէ՝ վերջալուսի ժամանակ պայծառ կը փայլի, ասոր համար Հայերէն յատուկ անուամբ Գիշերաւվառ կը կոչենք : Երբ Արեւուն աջ կողմն դանուի՝ առաւօտուն անկէց առաջ կը ծագի եւ արշալուսի ժամանակ առաւօտեան աստղի նման կը վառի, Արուսեակ եւ Լուսաբեր եւ Առաւօտու աստղ կը կոչի այն ատեն :

108. Արուսեակն երբ դիշերաւառ աստղ տեսնելու ըլլաւ տարւոյն որ եւ է եղանակին մէջ՝ 584 օր վերջը դարձեալ նոյն վիճակին հասած կը տեսնես : Փայլածուն ալ ամեն 116 օրէն

վերջալուսի ժամանակ կը ծագի, բայց Արեւէն ունեցած նուազ հեռաւորութեանն պատճառաւ այնպէս վերջալուսի մէջ թաղուած կը մնայ՝ զի զօրաւոր աչք եւ մեծ ուշադրութիւն կարեւոր է ճանչնալու համար զայն: Դիտակը չգտնուած քանի քանի աստղաբաշխներ մեռան զացիւն առանց տեսած ըլլալու Փայլածուն :

109. Արեւուն երեսէն Արուսեակին անցքն հազուադէպ է եւ անկանոն ժամանակաւ քան Փայլածունին. առ այս ուշ դիր եւ համեմատէ այս աստեղ քանի մը անցից ժամանակներն.

Ա.մ	1761	.	.	.	.	5	Յունիս
»	1769	.	.	.	.	3	»
»	1874	.	.	.	.	10	Դեկտեմբեր
»	1882	.	.	.	.	6	»
»	2004	.	.	.	.	9	Յունիս
»	2012	.	.	.	.	6	»

Այս անցքերու ատեն մեծ սեւ բոլորակ սպիի մը պէս կ'երեւի Արուսեակն Արեւուն երեսին վրայ, ^{1/30} տրամագծով, (Արեւուն առ աչս տրամագծին հետ համեմատելով) , տրեւելքէն զէպ արեւմուտք կատարելով անցքն մի քանի ժամուան մէջ : Այս տեսարան հազուադէպ ըլլալուն պատճառաւ՝ եւ վասն զի անով Նրկրիս եւ միւս մոլորակներուն Արեւէն ունեցած հեռաւորութիւնն ճշդիւ կրնանք չափել՝ հոշակաւոր եւ հետաքրքրական է յոյժ :

(Շարայարեկի)

Ներքող ի պատիւ Անուան ամենօրօնեալ կուսին Մարիա-
մու . խօսեցաւ Գեորգ Վ. Թէրզիպաշեան Վ. Ա. Զատիկի երրորդ
օրը, 6 ապրիլ, Ս. Փրկիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ. առաջի Ամենա-
պատիւ եւ Գերեքջանիկ Տեառն Տ. Ստեփաննայի Պետրոսի Ժ ի
Ազարեան, Կարողիկոս-Պատրիարքի Կիլիկիոյ, եւ Արհիպատիւ
Տեաքց Աւետիս Վ. ի Արփիարեան՝ Արքեպիսկոպոսի Անարգարայ
Կարողիկոսական-Պատրիարքական փոխանորդի, եւ Սահակ Վ. ի
Հանեան, Արքեպիսկոպոսի Սեբաստիոյ-Եւդոկիոյ, Կ. Պօլիս 1898.

«ԱՆՈՒՆ ԿՈՒՍԻՆ՝ ՄԱՐԻԱՄ»⁽¹⁾

Մարիամ. ո՛հ, այս ի՞նչ անուշաբոյր խունկ է. որ դէզադէզ
դարերու մէջէն անցած եկած է, եւ կ'արեցունէ երկնակեն-
ցազ հոգիները. Մարիամ. ո՛հ այս ի՞նչ պաժառ տստոյ է, որ կո
փարաաէ ծանրաթախի՝ խաւարը եւ կ'ամօթէ ապերառան ալիքը.
Մարիամ, ո՛հ, այս ի՞նչ հրաշագեղ ծաղիկ է, չուշան հովտաց,
որ բերկրութեամբ կը տրտիեցնէ մահկանացուաց սրտերը. Ո՛չ
այնքան քաղցր հնչեց երբեք՝ զայլայիկ առաւօտեան սոխակի,
ո՛չ խոխոջ՝ գարնանային առուակի, ո՛չ սահլին՝ զովարտը գե-
փիւռի, քան Մարիամ անուշը. Կերտուած է նա երկնային դա-
ւառներու մէջ, համակ ոսկի տստերով, մարգարտայեւ, բոցաճա-
ճանչ. Երբ քաղցր հնչուի՝ Հոգեղինաց քնարով, կամ կուսական
անրիժ բերանով. կամ տրտմազգեաց համակամեալ սրտի տարբառով,
իբրեւ ի՛նչ է, իբրեւ պալատան, որ կը պզուէ ցաւած վէրքը, զեղ-
զեղ մըն է անմահութեան. Անո՛ն պանծալի, տենչալի, երկրը-
պագիլի, Մարիամ. ամբողջ մաքրութիւն. յղութիւն անարատ,
զերծ ընդհանուր մարդկութիւնը վարակող աղտէն. ամբողջ
կուսութիւն, անշոյափ մահացու ձեռքերէ, տաճար երկնաւոր՝
սիրոյ Փնային. ամբողջ կարողութիւն, գեր ի վերոյ քան ամէն
ստեղծուած. մերձաւորագոյն աստուածային աթոռոյ, աստուա-
ծային զօրութեան, աստուածային բնութեան, աստուածային
ահեղ անուան⁽²⁾. Միշտ ստեղծուած, բայց Աստուածամայր .

(1) Ղուկ. Ա. 27 .

(2) Էի սահմանա աստուածութեան մերձաւորագոյնս հասանէ Մա-
րիամ (Ս. Թովմ.) :

միշտ սահմանաւոր, բայց Թագուհի երկնի եւ երկրի • միշտ աշաշաւոր, բայց անսխալ բարեխօս • միշտ անուն սերեալ մարդկային ցեղէն, բայց Դշխոյ Դահաւից ընդ աջմէ անմահ Դառինն Աստուծոյ ⁽¹⁾ :

«Անուն կուսին՝ Մարիամն, Ոնունը , մտաւորական գաղափարին մարմնաւորութիւնն է • անունը՝ խոնի մը էութիւնն է , նոյն ինքն իրն է • Ի՛նչ մեծ զսնձ է փոքրիկ անուն մը • ուրքան բազմաթիւ եւ զանազանեալ գաղափարներու համառոտութիւն մը , զուգընթաց հիւստեած մըն է • Մահկանացուք ստորած են իրենց անունները զարգարել մուրացիկ նշանակութիւններով • իրենց անախառութեան անունը մը ստեղծած են • մակդիրներով բռնաւորած են , ամենայնախնէն մինչեւ հօր զահակայնորդ , որոնց անունն հնչուելուն կեցցե՛նք կը դոստն անհուն դարպասներու մէջ • Մեծ կարեւորութիւն տրուած է միշտ անուանց իմաստին եւ ստուգարանութեանը • Աստուածորդին ալ նշանակալից կազմեց իւր աշակերտաց ոմանց անունները • Կեփաս բաւ անոր, որ հիմն անաստան պիտի մնար իւր իկեղեցւոյն՝ մինչեւ ցվերջ փամանակաց • Բաներեգէս կոչեց զանոնք , որ իրենց բարբառով պիտի որոտային աւետարանական ճշմարտութիւնները • եւ ընտրութեան անօթը՝ հալածիչ Սօզոսէն՝ բրաւ Պօղոս Առաքեալ • Իսկ որքան խորիմաստ է իւր իսկ անունը , անո՛ւն ցանկալի՝ Յիսուս • որ քան ամէն մարգարէներու անուններն՝ աստուածազկեցիկ է եւ լի փրկութեան իմաստով • անուն , որ ի վեր է քան զամենայն անուն , որուն էութիւնը մարդկութիւն է եւ աստուածութիւն • անուանելի անուն՝ անանուանելի Աստուծոյ • ծաղիկ Յարութեան՝ Յիսուս Փրկիչ , որուն անուանը ծունր պիտի կրկնեն երկնաւորք , երկրաւորք եւ անդարամեալանք ⁽²⁾ :

Ի՛նչ է ուրեմն , Քրիստոնեայք , ի՛նչ է Մարիամ անունն էութիւնը • երբ քաղցրանուագ հնչէ մեր ականջներուն այս ներգաշնակ անունը, ի՛նչ գաղափար կը զարթուցանէ մեր մտքին մէջ • . . . Ո՛հ, այն գաղափարը , որ յապուշ կրթեց զարեբը , ազգերը, հրեշտակները • այն գաղափարը, որ Մարիամու ամենամեծ եւ հիմնական փառքն է, էութեանն ու կարողութեանը տրամաւն է • այն գաղափարը , զոր միայն Աստուած կրցաւ

(1) Ողմ. ԽԳ. 10.

(2) Փել. Բ. 10.

յղանալ եւ իրագործել: Մարիամ . . . Մայր. ահաւասիկ ինչ կը նշանակէ , նախնարար եւ գլխաւորաբար , Մարիամ անուընր. Մարիամ, Մայր Աստուծոյ. Մարիամ, Մայր մարդկութեան :

«Պատմեցից զանուն քո եղբարց իմոց . ի մէջ Եկեղեցւոյ օրհնեցից զքեզ» ⁽¹⁾ :

Համառօտակի խորհրդածենք, որպէս զի այս աննման օրհնութիւնաբեր անուընր ոսկեղէն տառերով քանդակուի մեր սըրտերուն մէջ՝ անջինջ . ձլի գարնանարոյր ծաղկի մը պէս մեր հողինքուն մէջ՝ անթառամ . եւ դուրգուրայով պահպանենք զայն՝ իբրեւ նախանձախնդիր սիրահարներ , այս աղէտալի բեկանուտ կենաց հոսանքին մէջ:

Ա. «Միռնիլի ասի մայր. եւ մարդ ծնաւ. ի նմո. եւ ինքն հիմունս արկ ի նմա Բարձրեալն» ⁽²⁾ : Մարիամ, մայր Աստուծոյ , Հաւատացեալ մը որ անկեղծաբար կը խոստովանի այս ճշմարտութիւնը , լաւ կ'ըմբռնէ թէ ինչ մեծ փառք եւ յաղթութիւն կը պարունակէ այն : Հոգւով Սրբով լցեալ, հնչեցուցին զայն Եփեսոսի Ժողովական Հարքը , հետեւելով առաւածուածոց վարդապետութեան, բոս աւետարանական տառից. հրնչեցոյց զայն ամբողջ Եփեսոս քաղաքը, լուսավառեալ , խնդութեամբ տրեւցած. հնչեցոյց զայն Քրիստոնեայ աշխարհ & Աստուածածին զքեզ խոստովանեալ՝ երկրպագէ Եկեղեցի ուղղափառաց ⁽³⁾ : Աստուծոյ հոգեղէն պաշտօնեալներուն մէջ իսկ չհնչեց երբեք այսքան սքանչելի անուընր. Մարիամ է այն միայն արտօնացեալ արարածն , որուն Բանն Աստուած , անսկիզբն Որդի Հօր, «Մայր» անուընր տուաւ : Ի յաւիտենից բնութեց զայն՝ այնպիսի արժանապատուութեան մը , որմէ աւելի մեծը Աստուած ինքնին չկրնար այլ եւս գոյացնել ⁽⁴⁾ : «Նշան մեծ երեւեցաւ յերկինս» : Ի՞նչ էր այս մեծ նշանը . կին մը՝ արեւը հագած էր, զգեստի պէս. եւ լուսին՝ անոր ոտից ներքեւ. եւ ահոր գլխուն վրայ գրուած էր՝ երկոտասան աստղներէ հիւստուած պսակ մը. եւ կինը որդի մը ծնաւ. եւ անոր որդին յափշտակեցաւ առ Աստուած եւ առ աթոռ նորա ⁽⁵⁾ : Մարիամ Աստու-

(1) Սղմ. ԻԱ. 23.

(2) Սղմ. 22. 5.

(3) Ժամամուտ :

(4) Ս. Բոնաւենդուրա :

(5) Յայտ. ԺԲ. 1.

ծոյ զլուսն գործոցն է . արարչագործութեան ոսկեղինիկ շղթայէն զուրա , Աստուծոյ եւ ստեղծուածներու միջեւ իրեն յատուկ մասնաւոր տեղ մը կը զբաւէ : «Արար ինձ մեծամեծս Հօրն»⁽¹⁾ : Եւ տեսէք քանի՛ վեհապանծ տիեզոքաներով :

«Մարիամ Կոյս, յորմէ ծնաւն Յիսուս»⁽²⁾ : Զճմարիտն Աստուած , Տէր եւ ստեղծող ամենայնի , անմահ Թագաւոր , ճշմարիտ որդի եղաւ Մարիամու , եւ բնակեցաւ անոր արգանդին մէջ : Ամբողջ ստեղծուածներ միաբերան գովեցին զինքը . «Երանի՛ որովայնին որ կրեաղն զքեզ»⁽³⁾ : Երկնայնոց կողմանէ մեծն Փարրիէլ , Հրեշտակապետն՝ որ կայ առաջի Աստուծոյ⁽⁴⁾ , աւետիօք մեծարեց զինքը . իսկ մարդկութեան կողմանէ , մարդիկներուն ամենամեծը՝ «մեծն ի ծնունդս կանանց»⁽⁵⁾ , մարգարէն Յովնաննէս , «յորովայնէ յորովայն երկրպագէր»⁽⁶⁾ , եւ իւր մայրը Եղիսաբեթ , շուարեցաւ իրեն եղած պատուոյն եւ գոչեց . «՛հ , ես չեմ արժանի որ իմ Աստուծոյս մայրն ինձի այցելութեան գայ . Ուստի՛ է ինձ այս , զի եկեղծ մայր Տեառն իմոյ առ իս»⁽⁷⁾ : Ահա՛ , պատասխանեց Մարիամ , ահա ասկէց վերջը պիտի երանեն ինձի ամեն տղերք . «Ելամհետէ երանեսցեն ինձ ամենայն ազգք»⁽⁸⁾ . յայսմհետէ , այսինքն է , մինչեւ ցաւիտեան : Ասոր համար է որ Մարիամ վեհագոյն եւ գերազանց է քան ամէն ստեղծուած . «Սիրէ Տէր զգրունս Սիրնի առաւել քան զամենայն յարկուն Յովորալ»⁽⁹⁾ : Մարիամ երկնքին ծաղիկն է , հրեղէն արտաւանդներ սպասարկու են անոր վեհափառութեան : Զի Մարիամ , արարչագործ Աստուծոյ նմանելով , հզօր «Եղիցի» մը արտաոտնեց եւ նոյն ընդ նոյն «Բանն մարմին եղեւ» . ու Մարիամ գտնուեցաւ իւր Արարչին մայրը , ժամանակաւ ծնաւ զանժամանակն ի Հօրէ :

«Մարիամ Կոյս, յորմէ ծնաւն Յիսուս» : Ծնաւ զԱստուած , եւ ծնաւ կուսութեամբ : Կոյս մայր . իբրեւ այն առաւօտեան

(1) Ղուկ. Ա. 49 :

(2) Մատթ. Ա. 16 :

(3) Ղուկ. ԺԱ. 27 :

(4) Ղուկ. Ա. 19 :

(5) Ղուկ. Է. 28 :

(6) Շարական :

(7) Ղուկ. Ա. 42 :

(8) Անդ. 48 :

(9) Սղմ. 29. 2 :

ցօղն, որ Սէյլանի ափանցը վրայ ոտդրէի ծոցին մէջ մարգարիտ կը փոխուէի, Մարիամ՝ Հոգւոյն Սրբոյ զօրութեանը մաքրութեամբ հարմնացաւ եւ աստուածային հրաշագեղ մարգարիտն՝ Յիսուս, կազմուեցաւ անոր անապական արգանդին մէջ. «միջէ որպէս զանձրեւ ի վերայ գեղման, որպէս ցօղ զի ցօղէ յերկիր»⁽¹⁾: Այս փակուած պարտէզին մէջ, Աստուծոյ անձնաւորեալ Սրբոյն Զերմութեամբ կենաց պտուղը ծլեցաւ: «Երկիր հո զպտուղ իւր»⁽²⁾: Կոյս մայր. լնչ անհասանելի հրաշալիք. «Տաքէ ձեզ Տէր ինքնին նշան. ահա կոյս յղացի եւ ծնցի որդի»⁽³⁾: Այն որ հողին տակ կը ծլեցնէ սերման հատիկը, այն որ ածուխէն կը ձեւակերպէ փայլուն անկամանիւր, այն որ գետինը սողացող որդը կը փոխարկէ զուռագեղ թիթեռնիկի, գործեց այս հրաշքը. «Գաւա յղացեալ ի Հոգւոյն Սրբոյ»⁽⁴⁾: Եւ անուանեցաւ «Թագուհի կուսանաց»: պարծանք կուսութեան, զոր գերազասեր էր աստուածամայրութեան⁽⁵⁾: «Սուրբ կոյս կուսանաց», որուն Աստուած եւ մաքրասէր հոգիներ հառաչեցին. «Գեղեցիկդ ի կանայս. զհետ իւղոց քոյ ընթացուք մեք»⁽⁶⁾: «Սուրբ կոյս կուսանաց» որուն ետեւէն երկնաւոր Փեսային վազեցին, աղաւնիներու պէս երամովին, մաքրափայլ կոյսեր. «Տարցին թագաւորի կուսանք զհետ նորա»⁽⁷⁾:

«Մարիամ կոյս, յորմէ ծնաւն Յիսուս»: Ո՛հ, որքան մերձաւորութիւն առ Աստուած: Անիկայ անոյց զԱստուածորդին՝ իւր անրիժ կաթմամբ. «Երանի՛ ստեանցն որ գիեցուցին զքեզ»⁽⁸⁾: «Կերակրողին տիեզերաց արքուցեր զքո սուրբ գլխի»⁽⁹⁾: Յիսուսի երակներուն մէջ խաղացող արիւնը, Մարիամու ամենասուրբ արիւնն էր, կ'ըսէ Ս. Գիորգիոս: Անիկայ մեծցուց զՅիսուս, օգնելով անոր մանկական տկարութեանցը, սիրաբորբոք կուրծքին վրայ գգուելով զինքը մայրաբար: Որո՞հ հետ

(1) Սղմ. ՀԱ. 6:

(2) Սղմ. ԿԶ. 7:

(3) Ես. Է. 14:

(4) Մատթ. Ա. 18:

(5) «Աւաւել կամէր մեալ կոյս քան լինել Աստուածամայր առանց կուսութեան»: Ս. Անտէլմոս:

(6) Երդ. Ա. 7. 3:

(7) Սաղմոս. ԽԳ. 15:

(8) Ղուկ. ԺԱ. 27:

(9) Շարական:

բնականից եւ կենականից եղաւ պատանեակն Յիսուս. Մարիամու հետ . որո՞ւ ձեռքէն առաւ իւր մարմնաւոր կերակուրը . Մարիամու ձեռքէն, որո՞ւ յայտնեց իւր ուրախութիւնները, տրտմութիւնները . Մարիամու՝ իւր մօրը . ՉՄարիամ մեծարեց, Մարիամու ծառայեց եւ հպատակեցաւ . այո՛, հպատակեցաւ Աստուածորդին՝ Մարիամու բոլոր ակնարկներուն, հրամաններուն, մայրական իշխանութեանը. «էր նոցա հնազանդ»⁽¹⁾. Երեք տարի աշխատեցաւ փրկագործութեան, երեսուն տարի Մարիամու հնազանդեցաւ . եկած էր պաշտիլ որդին մարդոյ . երեսուն տարի Մարիամու պաշտեց .

Առանց աստուածանալու, չէր կրնար ասիլ աւելի միաւորիլ Աստուծոյ հետ⁽²⁾ . Եւ ահա առ Աստուած այսքան մերձաւորութենէն առատացաւ ի Մարիամ երկնային շնորհքը՝ ծովու պէս Սրբութիւն՝ ամեն կերպ կատարելութեանց միաւորութիւնն է. անոր համար Աստուած գերազանցաբար կը փառաբանուի մշտնջենաւոր Սրբասացութեամբ . Մարիամ Աստուծոյ Սրբութեանը ամենջինջ հայելին եղաւ . «Սուրբ արար զյարկս իւր Բարձրեալն»⁽³⁾ . «Մայր սուրբ սքանչելի լուսոյն» . Միակ աղաւնի, անարատ եւ ամբիժ . մաքրափայլ շուշան , փուշերու մէջ . վարդակարմիր արշալոյս , արդարութեան արեւուն . Ինչպէս լուսոյ ճառագայթ մը կը ծաթի լճի վրայ եւ դունագեղ բեկեւեկումներով կը բոցավառէ զայն , աստուածութեան շողը՝ սիրոյ ու շնորհաց ամեն փափկութիւններով լեցուց զկոյսն Մարիամ . սիրոյ գանձարան ըրաւ զայն . Եւ նա Զախճախեց անդնդային վիշապին ամբարիշտ զուխը , նոյն իսկ իւր յղութեան առաջին վայրկեանին . Ո՛հ . սահմանաւոր մտքի դործ չէ ըստ արժանւոյն վերահասու ըլլալ Մարիամու առատագեղ սրբութեան . Աստուած միայն , անսահման միտքը միայն կարող է խմանալ զայն , կ'ըսէ Ս . Բեռնարդոս .

Եւ ահա Կոյսը՝ իւր սրբութեամբ ու Աստուածամօր մը իշխանութեամբն ու փառքով, նմանեցաւ որթատունկի մը , որ աճեցաւ յանսահմանս եւ տարածեց եկեղեցւոյ մէջ իւր բարեբար հովանին եւ տուաւ ուրախութեան պտուղը «Տրտմեցելոց որդւոցն Ազամայ՝ յազուոյն Եղեմայ» . Տեսէք , Բրիտոնենայք,

(1) Ղաւկ . Բ . 50 .

(2) Մեծն Աւգերք .

(3) Սլմ . ԽԵ . 5 .

տեսէք որչափ մեծ է անոր զօրութիւնը : Օրինակ մը միայն , բայց իրրեւ գոհար , կը յիշուի Աւետարանի մէջ ⁽¹⁾ : Կանայի հարսանեաց մէջ երբ զինին պակսեցաւ , մայրն ըսաւ իւր որդւոյն . «Գինի ոչ ունին» : — «Ո՛հ , ըսաւ որդին իւր մօրը , դեռ չէ հառած իմ հրաշք ընելու ժամանակս» : Եւն ժամանակը , որ իւր Երկնաւոր Հօրմէն սահմանուած էր : Վերջը . . . բարէ . վերջը սքանչելեաց սքանչելիք : Մարիամ մայր է եւ Աստուածամայր : Մարիամ իշխանութիւն ունեցող մայր է . չվարանեցաւ , չկասկածեցաւ . եւ ոչ իսկ կրկնեց իւր ազաւանքը . անորոր հաստատամտութեամբ հրամայեց սպասաւորներուն . «Ըրէ՛ք ինչ որ ձեզի պիտի ըսէ» : Ստիպեց Աստուծոյ Որդին . գրեթէ փոխել տուաւ վճիռը՝ ի յաւիտենից սահմանուած ժամանակը . եւ Յիսուս առանց զիմադրելու , առանց բառ մը արտասանելու , դործեց ամենամեծ հրաշքը :

Դեռ թափանցելու համար անոր իշխանութեանը մեծութեան , նկատեցէք զինքը խաչին ոտքը : Կեցած էր հոն , գերեզմանի վրայ՝ յարութեան նախադուշակ , փթթող ծաղկի մը պէս . դառնապառն մահուան եւ արեան տեսարանին միջեւ երկնաւոր ժպիտի մը պէս , յուսոյ ծիածանի մը պէս : Կին մը կործանեց , կին մը պիտի վերականգնէ . կին մը ի կորուստ մատնեց , կին մը պիտի աղատէ : «Արասցուք դմա օգնական ըստ դմա» ⁽²⁾ : Հոն՝ մարդկային փրկութեան համար իւր որդւոյն զործակից եղաւ : «Եւ ընդ քս իսկ անձն անցցէ սուր» ⁽³⁾ : Խաչեղելոյն հոգւոյ տառապանքները , մարմնոյ ցաւերը կիզորոնացան Մարիամու սրտին վրայ եւ անպատմելի վէրք մը բացին . ինչպէս լուսոյ ճառագայթները կը միանան թւրքերին վրայ ի մի կէտ հրաբուրք : Հոն ամբողջովին եւ կամակար զոհեց իւր միակ որդին , միացնելով իւր կամքը Երկնաւոր Հօր կամացը հետ . այնչափ սիրեց Հայրը զաշխարհ , մինչեւ իւր միտքին որդին տուաւ . այնչափ սիրեց Մայրը զաշխարհ , մինչեւ իւր միտքին որդին տուաւ : Փոխանակ արեան՝ արիւն տուաւ . փոխանակ հոգւոյ՝ հոգի . փոխանակ կենաց՝ կեանք . Որդւոյն արիւնահեղ պատարապին Քահանայուհին եղաւ ⁽⁴⁾ : Ողջակէզը մատուցանելու պահուն , չղո-

(1) Յովհ. Բ :

(2) Ծնն. Բ. 18 :

(3) Դաւի. Բ. 35 :

(4) «Խաչելոյն Քրիստոսի՝ Խաչակցի եւ մայրն» (Ս. Օգոստինոս) :
«Երթամ նա զմարմին , սա զհոգին պատարագէր» (Ս. Բեռնարդին) :

զայ անոր մայրական սիրտը . եւ Աստուծոյ հրեշտակը՝ Արրա-
համու պէս չկտանցուց անոր ձեռքը . մարդիկներու փրկու-
թեանը համար՝ դառնութեան բաժակը մինչեւ ցվերջին կաթիլը
քամեց իւր Որդւոյն հետ. «Եւ ընդ քո իսկ անձն անցցէ սուր»:

Բ. Եւ այս է անա սոյն պատճառը, տիտղոսը, իրաւունքը ,
որով մայր անուանեցաւ ամբողջ մարդկութեան . Աստուածոր-
դին՝ իւր հոգեւարքին ժամանակ զինքը մեզի մայր կտակեց .
«Ահա որդի քո. անա մայր քո» ⁽¹⁾: Մայր մը՝ որ Աստուածամայր
է. միեւնոյն իշխանութեամբ, միեւնոյն իրաւամբ , զոր գործա-
ծեց Աստուածորդւոյն վրայ . Ընդհանուր մարդկային ազգը՝ որ
զԱստուած Հայր կը կոչէ , զՄարիամ կը կոչէ Մայր . Ինչպէս
նա խանդաղատանօք վարեցաւ Քրիստոսի, ինչպէս սիրեց զա-
նիկայ ու գզուեց, նոյնպէս պիտի փարի, պիտի սիրէ ու գզուէ
իւր որդիները . Եւ ինչպէս Քրիստոս իւր բոլոր կենացը մէջ
հնազանդեցաւ ու մեծարեց զանիկայ , նոյնպէս եւ մարդկու-
թիւնը պիտի մեծարէ եւ հնազանդի անոր . Թշուառները պիտի
խնդրեն, եւ ինքը, մայր ամենայն կենդանեաց՝ անպակաս եւ
առատազիզ , պիտի լեցնէ անոնց կարօտութիւնները : «Ահա
որդի քո. անա մայր քո» . Ընդարձակ է եւ գրեթէ անսահման՝
անոր զիւրթիւնը. մայրութեանը, Աստուածամայրութեանը չափ
անսահման է . Ասոր համար է որ Եկեղեցին շարունակ մեծա-
րեց զՄարիամ չքեղ պատուանուններով, հոյակապ տաճարնե-
րով, փառաւոր խորաններով, մասնաւոր պաշտամունքով: Ասոր
համար է որ ազգք եւ ազինք ամենայն զինքը երանեցին, ծունր
կրկնեցին անոր առջեւ միահամուռ . Թագաւորք եւ Թագուհիք
անոր ձօնեցին իրենց պսակները. բանակներ քալեցին Մարիա-
մու դրօշին ներքեւ՝ յաղթանակաւ փառապանծ : Ասոր համար
է որ Մարիամու պաշտելի անունը հոմանիշ համարուեցաւ զը-
թութեան , զօրութեան , յաղթութեան . Ասոր համար է որ
տաարակն ի մարմնի՝ սէրովբէանմանն նարեկացի չնախարհիկ
ճռուողիւնով կը մնչէր կը հեծէր. «Ահա կաթիլ մի կաթին քումդ
կուտութեան յանձն իմ անձրեւեալ կենաց ինձ զօրէ» ⁽²⁾:

Լսեցէք Ս. Գրքին գովեստները , զորա Եկեղեցին կուսին

(1) Յովհ. Եթ. 26, 27.

(2) Բան 2.

Մարիամու մերձեցուցած է : Անոր վրայ է կենաց եւ զօրութեան յոյսը, ով որ կը գտնէ զՄարիամ, կեանքը գտած է : ապահով է փրկութիւնը : Ով որ անոր օգնութեան տրժանացած է, մեղքի թոյնը զինքը պիտի չթարչամեցունէ : եւ ով որ կը փառաբանէ զկոյսն սուրբ , անմահ բրարիոն է իւր բաժինը : Ո՛հ , բիւրիցս բիւր անգամ երանեալ է այր որ անդեղեւուն յուսով կը վստահի անոր եւ կ'ակնկալէ : որ հանապազ կը տքնի անոր զոնկերուն քով, փառաւոր եւ հայտլից մուրացիկ : Կ'ազաչեմ զձեզ , կ'ազաչեմ Մարիամ, կ'ազաչեմ զձեզ , ով մարդիկ . եկէք ինձի, մօտեցէք ինձի ամենքնիդ ալ որ կը ցանկայք ինձի . ես իմ սիրողներս կը սիրեմ : Իմ է մեծութիւն եւ փառք . լաւագոյն է զիս ստանալ , քան ոսկի եւ արծաթ եւ պատուական ակունքներ : Սիրելիներուս պիտի բաշխեմ մեծութիւն . եւ անոնց զանձերը պիտի լեցնեմ բարութեամբ : Յառաջ քան ղյաւիտեանս հաստատեց զիս Տէր . իւր զործերուն սկիզբն ըրաւ զիս : Մինչդեռ կապոյտ հաստատութեան վրայ կը սփռէր լիաբուռն՝ գիշերուան ջահերը , ոսկի վարսերով , եւ երկնից թաղունին՝ լուսինը կը շարժէր արծաթաշող՝ սիւզանիմ գնացիւք , եւ զերկիր կը զարգարէր՝ իբրեւ անհուն տօնախմբութիւն , զարնանային հրճուանօք , անսահման ներդաշնակութեամբ , եւ անոր քովն էի, ճես էի որով ուրախ լինէր Տէր հանապազ , յորժամ զուարճացեալ էր զտիեզերս բովանդակելը : Ո՛հ , ես Յիսուս որդւոյս մայրն ըլլալուս համար, անոր մարմնոյն սրբազան խորանին պաշտօն մատուցած ըլլալուս համար , մարդկութեան մայրը , Եկեղեցւոյ պաշտպանը եղայ . անարատ Երուսաղէմի փառաւոր Ժողովրդեան վրայ տարածուեցաւ իմ իշխանութիւնս . ճի սուրբ Խորանի առաջի նորա պաշտեցի , եւ ապա ի Սիրն հաստատեցայ . յերուսաղէմ իշխանութիւն իմ : Արմատացայ ի փառաւոր Ժողովրդեան : եւ բարձրացայ Լիբանանու շոճի մը պէս, եւ Ահեմոնի սարդի մը պէս . եւ բարձրացայ Ենգաղայ արմաւենիին պէս, եւ Երիքովի վարդենիին պէս . իբրեւ վայելուչ ձիթենի մը ի դաշտի , իբրեւ զսօս բարձրացայ եւ . կինամոնի պէս, զմուռի պէս ընախր անուշահոտութիւն բուրբեցի . Բեւեկնիի պէս ոստերս արձակեցի . եւ իմ ոստերս, փառաց ու շնորհաց ոստեր են : Եկէք եկէ՛ք, զուք ինձի, եւ կ'տացէք իմ արմաթքս : Ո՛հ իմ յիշատակս քան զմեղր աւելի քաղցր է : Տեսէ՛ք, եւ միայն ինձի համար չաչխատեցայ , չչահեցայ այս մեծութիւնը, այլ ամէն անոնց համար որ զԱստուած կը փնտը-

ունն . «Տեսէք զի ոչ ինձ միայնոյ վաստակեցի . այլ ամենեցուն որ խնդրեն զնա» (1) :

Ո՛վ կրնայ նմանիլ Մարիամու՝ մեծերու մէջ , սուրբերու մէջ . ամենէն փառաւորներն անոր օրինակներն են միայն , ճշմարտութիւնը ինքն է : Մարիամ է քաջամարտիկն Դեբոփրա որ հուր եւ մահ կը ցայտէ յաղթական սուսերէն զԺոփային թըշնամոյն դէմ . Մարիամ անյաղթն Յուդիթ , որ կը խորտակէ զիւական մեքենայութիւնները . Մարիամ գերանշալկն Եսթեր՝ որ մարդկութիւնը կ'ազատէ բնաջինջ կորուստէ : Այնչափ աւելի մեծ է Մարիամ , որչափ մեծագոյն անուան արժանացաւ , «Այնչափ առաւել եղեալ , որչափ լաւ եւս քան զնոսա անուն ժառանգեաց» (2) : Աւետեաց երկիրն է Մարիամ , որ բխէ գլխին եւ զմեղր : Ո՛հ , Մարիամ մեր մայրն է . անոր զբաղմունքը , պաշտօնը , պարտքը՝ մայրութիւնն է . ուրիշ բան չկրնար ընել . ուրիշ բան ձեռքէն չգար : Մարիամու գրկէն աւելի ապահով տեղ մը ո՛ւր պիտի գտնուի , Աստուծոյ արգարութենէն փախչելու համար : Եւ չէ հնար որ անխելի մնան անոր աղաչանքները . «Լսելի լինէր առ լաւութեանն» (3) : Երբ բարեխօսէ առ Յիսուս , մեղր կը կաթեցնեն անոր չրթունքը (4) :

Մեծարենք ուրեմն , մեծարենք այս մայրը , որ զթաժ է անսահման . այս թաղուհին որ հօգօր է , եւ կը տիրէ երկնից ու երկրի վրայ , համայն ստեղծուածներու վրայ , ժամանակի եւ յաւիտենականութեան վրայ : Հպարտութեամբ եւ վստահութեամբ կ'ոչենք Մայր՝ այնպիսի կին մը , զոր նոյն ինքն Աստուած կ'ոչեց մայր , եւ որ կը նստի անոր աթոռակից (5) : «Այսպէս լիցի՝ զոր կամիցի արքայ փառաւորել» (6) : Քաղցր ըլլայ անոր անունը մեր չրթունքներուն վրայ , եւ լի յուսով անմահութեան՝ մեր սրտերուն մէջ , Երբ ի բոլոր սրտէ կարդանք անոր անունը , չար ոգիք կը հալածուին կը խուճապին , ինչպէս մոմը կը հալի

(1) Աւակ Ը . Լ Աբրաք ԻԴ :

(2) Եբբ . Ա . 4 :

(3) Եբբ . Ե . 7 :

(4) Եբբ . Դ . 11 :

(5) «Իշխանութեան կուսին ամենայն ինչ հպատակի , նոյն թիշն Աստուած» . (Ա . Բեռնարդինոս) :

«Որ էնչ շնորհէ նմա որդին , զպարտսն հաստուցանէ» . (Ա . Գր . Նիկոմիդ .) :

(6) Եսթ . 2 . 11 :

կրակէ⁽¹⁾։ Երբեմն աւելի արագ օգնութիւն կը գտնենք, կ'ըսէ Ս. Անսելմոս, կոչելով Մարիամու անունը՝ քան Յիսուսի անունը, զի Յիսուս հայր է եւ դատաւոր, իսկ Մարիամ մայր է միայն ։

Ձգարձնենք ուրեմն մեր տշուրները այս լուսաւոր աստղէն, որ առաջնորդ է մեզ այս ալէկոծ ծովուն վրայ. զՄարիամ կոչենք յօգնութիւն, երբ ամբարտաւանութեան ոգին հարուածէ ու ճգնի չրջել մեր նաւակը, երբ փորձութեան մրրիկը սպառնայ ընկղմել զմեզ։ Վտանգներու, կասկածներու, տառապանքներու մէջ զՄարիամ կոչենք ի թիկունս օգնականութեան։ Եթէ անոր հետեւինք, չենք մոլորիլ. եթէ անոր պաղատինք, չենք յուսահատիլ. եթէ Մարիամ պաշտպանէ զմեզ, աներկիւղ եւ աներկեւան կը հասնինք փրկութեան նաւահանգիստը։ Այս սիրուն, այս անուշակ, այս փառաւոր անունը, Մարիամ մօր անունը, ի կեանս եւ ի մահու, ըլլայ մեր օգնութիւնը, մխիթանութիւնը, փրկութիւնը, ցնծութիւնը ։

«Յիչեցէք զառաջնորդս ձեր. նմանողք եղբրո՛ւք հաւատոցն»⁽²⁾։ Յիչեցէք հաւատոյ նախկին սքանչելիքները, ու զեղուն ձեր սրտերը վստահութեամբ։ Երբ առաջին անգամ տղգիս մէջ հաստատուեցաւ Մարիամու վեհափառ անուան Եղբայրութիւնը, ի Հռովմայ դահուցն վերապատուուեցաւ այս սքանչելւհորալ Պատկերին ընծայումը, ինչպէս կը հաւատտէ պատմութիւնը. եւ անիկայ իւր մուտքն ըրաւ այս եկեղեցւոյս մէջ, իւր Փրկիչ որդւոյն փրկչակից հանդիսանալով. մեծահանդէս թափօրէն վերջը՝ հազիւ դրուեցաւ Խորանին վրայ այս աստուածակերտ Ուխտի Տապանակին յուշարար պատկերը, եւ ահա մահուան ահաւոր հրեշտակը պատեանին մէջ դրաւ ժանտախտին մահազդեցիկ սուրը, եւ ընդ միշտ ազատեցաւ հաւատացեալ ժողովուրդը համաճարակ ախտէն, քաղցր եւ բարեգութ կուսին եւ մօր Մարիամու հզօր բարեխօսութեամբը ։

Ձօրացնենք մենք ալ մեր հաւատքը. արծարծենք մեր վստահութիւնն ու սէրը. անոր հովանւոյն, անոր թեւերուն ներքեւ, անոր մայրական գիրկն ապաւինինք. վաղենք յորդեգրութիւն եւ ի պաշտօն մեր անուշիկ մօրն Մարիամու. եւ

(1) Ս. Բոնաւ. ։

(2) Եբբ. ԺԳ. 7. ։

ցնծալից ու սրտաղին աղաղակով մը , կրկնելով ու երեքկնելով
անոր սրբազան անունը , համագումար իղձերով , անձկայրեաց
կարօտով ողջունենք զինքը ։

Ողջոյն քեզ , Մարիամ . .

Միանալով Գաբրիէլ Հրեշտակապետին հետ , այս հաւա-
տացեալ ժողովրդեան , Սուրբ Եկեղեցւոյ , ամբողջ մարդկու-
թեան , ամբողջ երկնային բնակչաց , ամբողջ արարչութեան , եւ
նոյն իսկ Ս . Երրորդութեան կողմանէ՝ կը մատուցանեմ քեզ այս
բերկրառիթ , սրտակաթ , յաղթական խօսքը , իբրեւ կոկոն մը
գարնանային , իբրեւ փունջ մը յարութեան : Ողջոյն քեզ , Մա-
րիամ : Մարիամ , աստղ ծովու , լոյս ի խաւարի , անդոր-
րութիւն մըրկածուփ սլեաց , առաջնորդ մօլորելոց . Մա-
րիամ , ցնծալից բարբառ , հնչիւն երկնային , անուն փառա-
յաղթ , ոսկեղէն յորջորջում , սրարբեցնող բուրումն . Մա-
րիամ , կենսատու բողբոջ , մաքրութեան կնիք , երանութեան
զոհար , յաւիտենական գեղգեղանք , գերահալ ծաղիկ Արքայու-
թեան : «Դու բարձրութիւն Երուսաղէմի , զու ցնծութիւն Իս-
րայէլի , զու պարծանք ազգիս մերոյ»⁽¹⁾ :

«Լի չնորհօք» Մարիամ , զու յի ես չնորհքներով . աղախին՝
որ Թագունի ամբարձար ի վեր քան զերկինս . ի քեզ հաճեցաւ
Տէր՝ առաւել քան ամէն ստեղծուած . ի հաճեալ թափեց վրադ
իւր ամէն գանձերը , ի՞նչ միակ դուստր , անզուգական մայր , ա-
նարատ հարսն Ամենակալին . «անխառն իբրեւ զօդ , մաքուր՝ որ-
պէս լոյս , անշաղախ ըստ նմանութեան արուսեկին բարձրու-
թեան»⁽²⁾ :

«Քեզմով կը բաշխուին ամէն պարգեւները , առաքինու-
թիւնները , չնորհքները , որոնց ուղեւ , երբ ուղեւ , ինչպէս ու-
ղեւ , որչափ ուղեւ»⁽³⁾ :

«Տէր ընդ քեզ» Զոր չեն բաւեր բովանդակել երկինք , ընդ
որ չեն ժպտիւր նայիլ Սերովբէք , որուն կը խոնարհին ինքնա-
կալք , Տէր կառավար եւ վախճան ամենայնի՝ Բարձրեալն , քեզի
հետ է . անչափ սերտիւ քեզի հետ է , որ անհնարին է ստեղ-

(1) Յուդէթ , ԺԵ . 10 :

(2) Նարեկացի , Բան 2 :

(3) Ս . Բեռնարդինոս :

ծուածի մը աւելի միանալ իւր ստեղծողին հետ. մինչ զի տուիր անոր քու մարմինէդ մարմին եւ քու արիւնէդ արիւն . որդի անուանեցիր քու արարիչդ, եւ ի քեզ ծածկեցաւ անստեղծ արեգական նշոյլը, եւ չսպառեցար անոր բոցերէն. «Որ վառեցար ի յարվւոյն եւ ոչ կիզար ըստ մորենւոյն» (1):

«Օրհնեալ ես դու ի կանայս» Կանանց ազգին մէջ օրհնեալ ես, իմ «ազատիչ յանցանաց նախամօրն». «Կուսին նախնոյ մօրն Եւայի . . . բարձան անէծքն տրտմական, քո սուրբ ծննդեամբ՝ կոյս Մարիամ» (2): Կանանց ամենէն ազնիւը, ամենէն սուրբը, ամենէն յաղթականը՝ քու ստուերդ է, աղանխնդ է, ազաւաւորդ է. անոնք Եղիսաբեթի հետ խոնարհութեամբ պիտի երանեն քեզ անդադար. Օրհնեալ ես իմ Մարիամ, մահառիթ մօրն Եւայի «Դառնաճաշակ պտղոյն քաղցրացոցիչ». զի դու պտղաբերեցիր երկնային Դրախտին կենաց պտուղը, իմ Աւրմատ տնկոյն անմահութեան» (3), զամենօրհնեալն Յիսուս:

Արքուհի Մարիամ, մայր Աստուծոյն Դու յաղթեցիր մոլորութիւնները. մեղաց արատը դու մաքրեցիր, «Բարձող անիծից, քաւիչ մեղաց՝ սուրբ կոյս. չնորհ աշխարհի» (4). տապան փրկութեան, խաղաղութեան ծիածան. դու կենդանութիւն մեր, դու միջնորդ Աստուծոյ եւ մարդկան» (5). դու հիմն եւ պաշտպան Եկեղեցւոյ (6): Քեզմով ստացանք որդեգրութիւնը. քու միջոցովք ընդունեցինք սուրբ Խորհուրդներու ակունքները. դու տուիր մեզ Գողգոթայի սիրատոջոր Նահատակը, յարութեան եւ անմահ երիտասարդութեան նորափթիթ վարդը, Դոհութեան Խորհրդոյն սիրահարն ու բարեկամը՝ Յիսուսը (7):

Աղօթեմ փառն մեր մեղաւորացս. Աղօթէ ինզճ մեղաւորներուս համար. Ո՛չ զոք կը մերժես, երբ քեզի կանչէ. եւ

(1) Շարական:

(2) Ս. Ներսէս Շնորհալի:

(3) Շարական:

(4) Շարական:

(5) Ս. Լաւր. Գուստ.:

(6) «Որ յանէից բանիւ գոյացուցեր զաշխարհս ամենայն. այսօր մարդասիրեալ անօրինաբար ի յԱնայէ արկեր հիմունն նորոյ աշխարհի». Շարական:

(7) «Երեւալն ի կուսէդ այսօր վերստին յարութեամբ ծնաւ ի կոյս քերեզմանէն»:

«Սուրբ ֆոյս, որ ետուր ի ժամն զՈրդին՝ պտուղ մարդկան, զորոյ զմարմինն ճաշակեալ անմահացաք յուսով»: Շարական:

ով որ քեզի չաղաչեր, ի քեզ կը մեղանչէ. ով որ առանց քեզի կը հայցէ, առանց թեոց թաչիլ կ'ուզէ: «Բարեխօսեա՛ն, ինդրեա՛ն, աղաչեա՛ն» (1). Ո՛հ, որչափ արտասուեցինք, որքան հառաչեցինք. անիմանալի փառացող մէջ յիշէ՛ զմեզ թշուառականքս ալ, «Ձեռն տուր անկեդոյս» . մի՛ գարշիր մեր մեղաց բաղմութենէն. «Բարձրացցի պատիւ քո ինեւ, եւ ցուցցի փրկութիւն իմ քեւ» . փրկէ՛ զմեզ, եւ քու պատուոյդ մրցանակներն ըլլանք: Հեռացո՛ւր պատժոյ սպառնալիքը. հզօր բաղկաւղ մէկդի ըրէ՛ չարանեղ թշնամիները. չծիծաղի քու ոսոխդ մեր խեղճութեան վրայ:

«Աղօթեա՛ն, այժմ» . Հիմա, ո՛վ Աստուածամայր, հիմա . այս դժուար ժամանակներու մէջ, կեանքի ծփանաց մէջ, անմահութիւն չահելու այս անեղ մրցանքին մէջ, անշուշտ է յաղթութիւն քու վստահիդ ներքեւ:

«Եւ ի ժամու մահուան մերոյ» . Մնաց մահը, վերջ տո՛ւր, ո՛վ երկնաւոր արքայուհի, վերջ տուր այս սրտաբեկ տառապանաց. դերեզմանէն առաջնորդէ երկնից վայելքներուն՝ ո՛վ (Դուռն երկնից եւ ճանապարհ Արքայութեան)(2). Մեր բովանդակ յոյսը քու վրադ է. այս աքսորանքէն վերջը ցցո՛ւր մեզի որովայնիդ օրհնեալ պտուղն՝ Յիսուսը. որպէս զի յաւիտեանս «Պարծեացին ի քեզ սիրելիք անուան քա»(3). Ո՛վ զթառատ, սիրազեղ, քաղցր Մարիամ, յետին քայլին մի՛ լքաներ. յետին շունչը սրբազնացո՛ւր. յետին հառաչը թո՛ղ մարի մեր չրթներուն վրայ՝ ծաղկեցնելով քու եւ Աստուածորդւոյդ ամենասուրբ անունները, իբրեւ յարութեան եւ անմահութեան չքնաղ վարդն ու չուշանը:

(1) Նարեկացի:

(2) Շարական:

(3) Սբ. Ե. 4 2:

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ

(Շարունակութիւն տես Ը. Տարի քիւ 21)

Յայտնի է նախորդն, ապացուցանեմք զհետեւորդն .

ա) Աստուած է անսահման եւ անքնին էակ մը՝ թէ ըստ էութեան եւ թէ ըստ գործողութեան , ուստի եւ ըստ կրկին նկատման ալ վեր քան զմարդկային միտս . արդէ Էակի էութիւնն բնազանցական կարգին մէջ մնալով ի կարողութեան (in potentia) իմանալի է (intelligibilis), եւ էութիւն մը այնչափ իմանալի ըլլալով որչափ է անոր բնազանցական ձեւն , այնչափ եւս գերազանց ըլլալով է տրամաբանական կարգին մէջ (ordo logicus) որչափ պերազանց է բնազանցական կարգին մէջ (ordo metaphysicus) . Արդէ էութեան մը տրամաբանական կարգին մէջ նկատուելովն կրկացանէ զճշմարտութիւնն իբր նիւթական մաս . ուրեմն եթէ կայ մարդու խելքէն եւ էութենէն անհուն կերպով գերազանց էակ մը , պէտք է ընդունիլ եւս անկէ վեր ճշմարտութիւններ . արդէ այս էակն կայ եւ է Աստուած . ուրեմն կան մարդու խելքէն վեր ճշմարտութիւններ : Այս ապացոյցս լաւ ըմբռնելու համար պէտք է գիտնալ թէ տրամաբանական եւ մտաւոր կարգն հիմնեալ ըլլալով բնազանցական եւ իրական (realis) կարգին վրայ , այն ասոր հետ անձուկ յարաբերութեանց մէջ է : Միայն գաղափարականք (Idealistoe) եւ մասնաւորապէս Քանթ՝ ուղեցին մին միւսէն անկախ մտածել , որ հիմն եւ արմատ եղաւ ուրիշ անհամար օխախներու : Զգելով մենք այս չփրկիստիւաներն իրենց մտացածին տեսութեան մէջ , կ'ըսենք որ հասկցողութիւնն չը կրնար ըմբռնուիլ յինքեան մտածելով , առանց նկատման իրական կարգին : Որովհետեւ հասկցողութեան նիւթն եւ առարկայն կը պատրաստուի ի զգայութենէ , որ ընդունելով զգալական տեսակն (Species sensibilis) նոյն իսկ նիւթական իրերէն , զայն երեւալայութեան կը ներկայացնէ , յորմէ Գերգործիչ միտքն (Intellectus agens) կը վերացնէ (abstrahit) եւ յեղականութենէն՝ այն իրին ընդհանուր գաղափարն կը զօղէ , զոր եւ կրաւորական մտաց ներկայացնելով յայնմ կը սպաւորէ , որով

եւ հասկցողութեան գործողութիւնն կը լրանայ : Արդ ինչպէս այս նկարագրէս կը տեսնուի , միտքն իւր հասկցողական տեսակներն կ'առնուէ հիմնականապէս նոյն ինքն իրերէն , բայց միւս կողմանէ մտաւորական կարգն այս վերացեալ տեսակաց մտաւոր տեսութեան մէջ կը ներկայանայ , ուստի ըսելու է որ մտաւոր կարգն իրականին վրայ հիմնեալ է : Ասկից արդէն կրնայ հետեւիլ որ այս երկու կարգին մէջ հասարակ կապ մը գոյություն ունի , յորում երկուքն ալ համընթանան եւ գրկախառն զուգուին : Ո՞րն է այս կապն . ճշմարտութիւնն . ահա այն մեծ եւ գեղեցիկ կացութիւնն , որուն վրայ ոչ երբէք բաւականաչափ կրնայ ճառուիլ : Արդ ինչ է ճշմարտութիւն — է համաձայնութիւն իրիմ եւ մտաց (*adaequatio rei et intellectus*) . պարզեօք համառօտիւ . միտքն այն իրն միայն կրնայ ճանչնալ , որուն հասկցողական տեսակն ունենալ կարող է , որով իրն իմացականութեան առջեւ կրնայ նկատուիլ նախ իբր իր անկախ ի մտաց ունի իր գոյութիւնն եւ ի կարողութեան հասկընալի է , ապա իբր հասկցեալ ուստի եւ տեսականապէս գոյութիւն ունեցող ի միտս իմացական տեսակին միջոցաւ : Արդ եթէ իրն իբր հասկցեալ՝ համաձայն գտնուի ինքնիրեն ըստ որում կայ առարկայապէս , այն ատեն կ'ըսուի թէ միտքն ճշմարտապէս ըմբռնած է այն իրն եւ հետեւաբար այն իրին նշկատմամբ ունի զճշմարտութիւն : Ասկէ պայծառ կ'երեւի թէ ինչպէս ի ճշմարտութեան համընթաց կը պատահին իրական եւ մտաւորական կամ տրամաբանական կարգն , առաջինն իբր նիքրական եւ երկրորդն իբր ձեւական պատճառ նորին , եւ թէ դարձեալ մտաւոր գործողութեան վախճանն ըլլալով հասնիլ ճշմարտութեան , ամենափոքր իսկ յեղեղման մէջ՝ նա իսկ պարզ իմացականութեան մէջ եւս (*simplex apprehensio*) , որ մտաց առաջին գործողութիւնն է , մտաւորական կարգն չկրնար բաժնուիլ իրականէն , ըլլալով սա նիւթ մտաւորականին : Իսկ արդ նոյն իրն ըլլալով՝ որ իրականին մէջ առարկայապէս , մտաց մէջ տեսականապէս իր գոյութիւնն ունի եւ ըստ երկոցուն նկատմանց համաձայնելով յինքեան՝ կը կացուցանէ զճշմարտութիւնն , ըսելու է որ ըստ էութեան ինչ գերազանցութիւն որ ունի առարկայապէս , ունենալու է զնոյնն մտաւորական կարգին մէջ տրամաբանական նկատմամբ : Քանզի ինչ գոյացական ձեւ որ իրականապէս այս կամ այն գերազանցութեան աստիճանին մէջ կը կացուցանէ զայն , նոյնն եւ տեսականապէս կը

ներգործէ ի միտս եւ զիրն իբր հասկցեալ՝ նոյն գերազանցութեան ատրիճանաւ կը ներկայացնէ։ Ապա ուրեմն եթէ գտնուի էնի մը, որ ամեն էակներէ իրականապէս գերազանց ըլլայ անսահման կերպով, իրեն ձեռն ալ նոյնպիսի ըլլալով չպիտի կարենայ սահմանեալ մտաց իմացականութեան տակ իյնալ, որովհետեւ անոր հասկցողական տեսակն իբր ճշմարիտ եւ ճշգրիտ պատկեր իրական էութեան անսահման էակին ինքն ալ անսահման կերպով գերազանց ըլլալով մտաց կարողութենէն վեր պիտի ըլլայ, որով եւ միայն այնպիսի էութեան մը հաւատ « » տաց առարկայ կարենալով ըլլալ՝ մարդկային մտքէն չպիտի կարենայ հասկցուիլ եւ հետեւարար չպիտի կարող ըլլայ մարդուս իմացականութեան ներքեւ իբր հասկցեալ բազմաութիւն իրականին հետ, անոր համաձայնիլ եւ այսպէս կացուցանել զճշմարտութիւնն, ալ այս համաձայնութիւնն միայն բարձրագոյն եւ ամենագերազանց իմացականութեան ներքեւ պիտի կարենայ ռնկենալ եւ որով մարդուս խելքէն վեր ճշմարտութիւն մը պիտի կացուցանէ։ Արդ, ինչպէս ըսինք վերը, կայ այսպիսի էակ մը իրականապէս, որ է Աստուած, ուրեմն պէտք է ընդունիլ մարդուս խելքէն վեր ճշմարտութիւններ, որք միշտ ըստ ինքեան գերազանց պիտի մնան։

(Շարայարելի)

ՊԱՏԿԵՐ տաւն է հինգ օրը մի անգամ կը հրատարակուի

Բաժանորդագրութեան տարեկան գինն է
Կ. Պօլսոյ համար 40 դանէկան.
Գաւառաց եւ օտար երկիրներու համար
բղրատարի ծախսն ի միասին հաշուելով 50 « «

Խրատքանչիւր թիւ 2 դանէկան

ՊԱՏԿԵՐԻ խմբագրատունն է ի Բերա, Եեշիլ փողոց
Թիւ 1, ուր պետք է դիմել բաժանորդագրութեան եւ թերթին
վերաբերեալ այլ ամենայն խնդրոց համար .

RÉDACTION DU BADQUERE

Constantinople, Péra, rue YÉCHIL N° 1

معارف نظارت جلیله سنک رخصتیه طبع اولمشدر